

Експертне забезпечення правосуддя у справах адміністративної юрисдикції

Сергій Ситник

завідувач сектору № 2 (м. Умань), відділ судової експертизи, Черкаський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України, м. Черкаси, Україна,
e-mail: Sytnik1976@meta.ua

Досліджено значення експертного забезпечення правосуддя у справах адміністративної юрисдикції. Проаналізовано роль судової експертизи в адміністративному судочинстві, проблеми її призначення та проведення, а також особливості оцінки судом висновків експертів. Особливу увагу приділено електронним доказам як об'єкту експертного дослідження в умовах цифровізації публічного управління. Обґрунтовано необхідність удосконалення правового регулювання експертної діяльності з метою забезпечення ефективного захисту прав і свобод учасників публічно-правових відносин.

Ключові слова: адміністративне судочинство; судова експертиза; висновок експерта; електронні докази; доказування; суб'єкт владних повноважень.

Expert Provision of Justice in Administrative Jurisdiction Cases

Serhiy Sytnyk

The article examines the importance of expert provision of justice in cases of administrative jurisdiction. The role of judicial expertise in administrative proceedings, the problems of its appointment and conduct, as well as the peculiarities of the court's assessment of expert opinions, are analyzed. Special attention is paid to electronic evidence as an object of expert research in the context of digitalization of public administration. The need to improve the legal regulation of expert activities in order to ensure effective protection of the rights and freedoms of participants in public legal relations is substantiated.

Keywords: administrative proceedings; forensic examination; expert opinion; electronic evidence; proof; subject of authority.

Розвиток адміністративного судочинства в Україні зумовлений зростанням ролі судового контролю за діяльністю суб'єктів владних повноважень та необхідністю забезпечення ефективного захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у публічно-правових спорах. За таких умов особливою значення набуває доказова діяльність адміністративного суду, невід'ємним елементом якої є судова експертиза.

Складність правовідносин, що виникають у сфері публічного управління, часто потребує застосування спеціальних знань, без яких неможливо об'єктивно встановити фактичні обставини справи. Саме тому експертне забезпечення правосуддя виступає важливою гарантією реалізації принципів законності, об'єктивності та верховенства права в адміністративному судочинстві.

Актуальність теми зумовлена також активною цифровізацією діяльності органів державної влади, що призвело до широкого застосування електронних доказів, дослі-

дження яких часто неможливе без залучення спеціальних експертних знань.

Експертне забезпечення правосуддя в адміністративних справах слід розуміти як систему процесуальних та організаційних заходів, спрямованих на залучення спеціальних знань для встановлення обставин справи, що мають юридичне значення. Центральне місце в цій системі посідає судова експертиза як форма застосування спеціальних знань у судовому процесі.

У межах адміністративного судочинства судова експертиза має свої особливості, зумовлені публічно-правовою природою спору. Зазвичай предметом доказування є правомірність рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень, що потребує аналізу технічних, економічних, екологічних, фінансових або інформаційних аспектів управлінської діяльності.

Отже, судова експертиза в адміністративному процесі виконує не лише допоміжну, а й гарантійну функцію, забезпечуючи баланс

між публічними інтересами держави та приватними інтересами особи.

Відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України висновок експерта є самостійним засобом доказування [1]. Його значення полягає в тому, що він дає суду змогу отримати науково обґрунтовані відповіді на питання, які виходять за межі правових знань судді.

У практиці адміністративних судів найчастіше призначаються:

- економічні та фінансові експертизи (у податкових і митних спорах);
- земельно-технічні та будівельно-технічні експертизи;
- екологічні експертизи;
- комп'ютерно-технічні експертизи.

Водночас судова експертиза не може підмінити собою правову оцінку обставин справи, яка належить винятково до компетенції суду. Порушення цього принципу призводить до зниження якості судових рішень та порушення засад адміністративного судочинства.

Однією з найбільш поширених проблем є неналежне формулювання запитань, які ставляться перед експертом. Часто такі питання носять правовий характер або містять оцінку законності дій суб'єкта владних повноважень, що виходить за межі компетенції експерта.

Іншою проблемою є затягування розгляду справи у зв'язку з тривалими строками проведення експертизи. У деяких випадках сторони зловживають правом на клопотання про призначення експертизи, користуючись ним як інструментом процесуального впливу.

Окрім того, на практиці виникають труднощі з вибором експертної установи, особливо у справах, що потребують вузькоспеціалізованих знань.

Під час проведення судових експертиз виникають проблеми, пов'язані з якістю матеріалів, наданих для дослідження, відсутністю уніфікованих методик та різним рівнем професійної підготовки експертів.

Оцінювання висновку експерта здійснюється судом за внутрішнім переконанням сукупно з іншими доказами. Водночас у судовій практиці спостерігається тенденція як до переоцінки експертного висновку, так і до його формального відхилення без належного обґрунтування. Це свідчить про потребу формування єдиних підходів до оцінювання експертних доказів в адміністративному судочинстві.

Активне впровадження електронного документообігу та цифрових технологій у діяльність органів державної влади зумовило появу нового виду доказів — електронних. До них належать електронні документи, інформація з державних реєстрів, електронне листування, дані вебсайтів та інші цифрові відомості.

Дослідження електронних доказів часто потребує залучення спеціальних знань у сфері інформаційних технологій, що обумовлює необхідність призначення комп'ютерно-технічної експертизи. Основними проблемами є встановлення автентичності, цілісності та достовірності електронної інформації, а також забезпечення її належного фіксування в судовому процесі.

Експертне забезпечення правосуддя у справах адміністративної юрисдикції є важливою складовою ефективного судового захисту прав і свобод у публічно-правових відносинах. Судова експертиза сприяє встановленню об'єктивної істини у справі та підвищенню якості судових рішень.

Водночас наявні проблеми призначення, проведення та оцінювання судових експертиз, а також дослідження електронних доказів потребують подальшого наукового аналізування та вдосконалення правового регулювання з урахуванням сучасних викликів цифрового суспільства.

Перелік джерел посилання

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 21.01.2026).